

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. vasario 9 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės, Andžej Maciejewski (pranešėjas) ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės komanditinės ūkinės bendrijos „Diamona Baltic Development Pylimo“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 25 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės komanditinės ūkinės bendrijos „Diamona Baltic Development Pylimo“ ieškinį atsakovei „AAS BTA Baltic Insurance Company“ dėl draudimo išmokos priteisimo, trečiasis asmuo bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Geransta“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių draudžiamąjį įvykio apibrėžtį, laidavimo draudimo apsaugos galiojimą ir kreipimosi dėl draudimo išmokos mokėjimo jam pasibaigus įtaką atitinkamai draudiko pareigai, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė teismo priteisti jai iš atsakovės 45 523,12 Eur draudimo išmoką. Ji nurodė, kad UAB „Geransta“ (rangovė), su kuria ieškovė 2018 m. gruodžio 12 d. buvo sudariusi statybos rangos sutartį (toliau – Rangos sutartis), 2019 m. liepos 29 d. pranešimu informavo, kad nebevykdys įsipareigojimų pagal šią sutartį. Pagal Rangos sutartį sumokėto ir nepanaudoto avanso sumos rangovė ieškovei negrąžino. Rangovė su „AAS BTA Baltic Insurance Company“ (draudike) 2018 m. gruodžio 12 d. buvo sudariusi draudimo sutartį (toliau – Draudimo sutartis), pagal kurią ieškovei buvo išduotas rangovės sutartinių įsipareigojimų įvykdymo laidavimo draudimo liudijimas (polisas) (toliau – Draudimo liudijimas), jo pagrindu išrašytas avansinio apmokėjimo panaudojimo užtikrinimo laidavimo draudimo raštas (toliau – Draudimo raštas). Šiais dokumentais draudikė įsipareigojo sumokėti ieškovei iki 52 271,78 Eur draudimo išmoką, jeigu rangovė jai sumokėtų avansą panaudos ne pagal Rangos sutartį. 2019 m. spalio 8 d. ieškovė pateikė atsakovei reikalavinį dėl 45 523,12 Eur draudimo išmokos sumokėjimo įvykus draudžiamajam įvykiui, tačiau atsakovė atsisakė jį mokėti nurodydama, kad ieškovės reikalavimas pateiktas pagal Draudimo raštą, kurio galiojimas pasibaigė 2019 m. rugsėjo 2 d. Ieškovės įsitikinimu, atsakovė nepagrįstai atsisako mokėti draudimo išmoką, nes rangovė apie sutartinių įsipareigojimų vykdymo nutraukimą pranešė 2019 m. liepos 29 d., t. y. galiojant Draudimo raštu suteiktai draudimo apsaugai.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

3. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. birželio 30 d. sprendimu ieškinį atmetė.
4. Teismas nustatė, kad rangovės UAB „Geransta“ ir atsakovės 2018 m. gruodžio 12 d. sudarytoje Draudimo sutartyje ieškovė nurodyta kaip naudos gavėja. Draudimo sutarties pagrindu išduotas Draudimo liudijimas ir Draudimo raštas. Draudimo sutartis sudaryta pagal „AAS BTA Baltic Insurance Company“ filialo Lietuvoje Sutartinių įsipareigojimų įvykdymo laidavimo draudimo taisyklės Nr. 024.1 (toliau – Draudimo taisyklės). Draudimo santykiai susiklostė dėl ieškovės ir UAB „Geransta“ 2018 m. gruodžio 12 d. sudarytos Rangos sutarties, pagal kurią rangovė įsipareigojo savo rizika, lėšomis ir medžiagomis pagal techninį projektą pastatyti tris vienbučius gyvenamuosius namus Vilniuje, Pylimo g. 12, ir darbų rezultatą perduoti ieškovei iki 2019 m. rugpjūčio 30 d. Pagal šią sutartį ieškovė pervedė UAB „Geransta“ 52 271,78 Eur avansą. 2019 m. liepos 29 d. pranešimu rangovė informavo ieškovę, kad nebėgali vykdyti ir nebevykdys įsipareigojimų pagal Rangos sutartį. Ieškovei 2019 m. rugpjūčio 6 d. raštu pareikalavus grąžinti likusią nepanaudotą avanso sumą, rangovė jos negrąžino. 2019 m. spalio 8 d. ieškovė pateikė atsakovei reikalavinį dėl 45 523,12 Eur draudimo išmokos sumokėjimo rangovei neįvykdžius sutartinių įsipareigojimų ir negrąžinus nepanaudotos avanso dalies.
5. Teismas nurodė, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.1012 straipsnio 1 dalies nuostatos dėl išmokos mažinimo pavėluotai pranešus apie draudžiamąjį įvykį netaikytinos, nes naudos gavėjas nėra draudimo sutarties šalis, taigi jis negali pažeisti šios sutarties.
6. Draudimo laikotarpis pagal Draudimo liudijimą truko nuo 2019 m. sausio 14 d. iki 2019 m. rugsėjo 2 d. Teismo vertinimu, ieškovė, gavusi 2019 m. liepos 29 d. rangovės UAB „Geransta“ pranešimą, kad rangovė nebėgali vykdyti ir nebevykdys įsipareigojimų pagal Rangos sutartį,

veikė savo rizika iš atsakovės iš karto nepareikalavusi draudimo išmokos. Ieškovei iki draudimo apsaugos pabaigos (2019 m. rugsėjo 2 d.) tapo aišku, kad rangovė nebevykdys sutartinių įsipareigojimų.

7. Teismas nurodė, kad Draudimo rašte, kuris yra neatsiejama Draudimo liudijimo dalis, buvo apibrėžtas pretenzinis terminas – nurodyta, kad laidavimo draudimas galioja iki 2019 m. rugsėjo 2 d. ir savaime nustos galios, jei iki paskutinės Draudimo rašto galiojimo dienos intinai draudikė raštu nebus gavusi naudos gavėjos reikalavimo mokėti draudimo išmoką. Teismas atmetė kaip nepagrįstus ieškovės argumentus, kad šis terminas jos nesaisto, nes su šiuo raštu ji nebuvo susipažinusi. Pasibaigus Draudimo rašte nurodytam draudimo galiojimo terminui, teismo vertinimu, išnyko ir atsakovės pareiga mokėti draudimo išmoką.
8. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės apeliacinį skundą, 2021 m. kovo 25 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 30 d. sprendimą paliko nepakeistą.
9. Kolegija nurodė, kad laidavimo draudimo santykiai yra draudimo santykiai, atsirandantys draudimo sutarties pagrindu ([CK 6.987 straipsnis](#), Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 15 punktą). Kolegija rėmėsi Draudimo taisyklių (galiojusių nuo 2018 m. gegužės 15 d.) bendrųjų sąlygų 2.1, 2.6, 6.1, 8.1 punktų nuostatomis, specialiųjų sąlygų 4.1 punktu, kuriame nurodyta, kad draudžiamasis įvykis – naudos gavėjo pareikšta pretenzija dėl nuostolių, kuriuos jis patyrė dėl draudėjo prievolių neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo, 4.4 punktu, pagal kurį draudžiamuoju įvykiu pagal avansiniam apmokėjimui išduotą draudimo liudijimą (polisą) ir prie draudimo liudijimo (polisą) išduodamą įsipareigojimų dokumentą laikomas įvykis, jeigu draudėjas naudos gavėjo suteiktą jam avansą panaudoja ne pagal pasirašytą Sutartį, 11.4 punktu, nustatančiu, kad draudimo išmoka nemokama, jei pretenzija draudikui buvo pateikta pasibaigus draudimo sutarties galiojimo terminui.
10. Ieškovė 2019 m. spalio 8 d. pateikė atsakovei reikalavimą dėl 45 523,12 Eur draudimo išmokos sumokėjimo pagal Draudimo raštą, nes rangovė neįvykdė savo sutartinių įsipareigojimų, nutraukė sutartinių įsipareigojimų vykdymą pagal Rangos sutartį ir negrąžino nepanaudoto 45 523,12 Eur avanso dalies.
11. Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad ieškovė prašymą (pretenziją) atsakovei dėl draudimo išmokos mokėjimo pateikė pasibaigus draudimo laikotarpiui, todėl išmoka negali būti mokama. 2019 m. liepos 29 d. atsirado faktinė aplinkybė tam, kad ieškovė įgytų teisę į draudimo išmoką, t. y. įvyko draudžiamasis įvykis, kaip jis yra apibrėžtas draudimo dokumentuose, – draudėjas (rangovas) ne pagal Sutartį panaudojo naudos gavėjo suteiktą jam avansą. Jis įvyko Draudimo sutarties galiojimo laikotarpiu, t. y. iki joje nurodytos draudimo laikotarpio pabaigos 2019 m. rugsėjo 2 d. Tačiau ieškovė jai atsiradusios teisės į draudimo išmokos gavimą laiku neįgyvendino ir draudimo galiojimo laikotarpiu nesikreipė į atsakovę. Atsakovės suteiktas laidavimo draudimas galiojo iki 2019 m. rugsėjo 2 d. ir savaime nustojo galios, nes iki paskutinės Draudimo rašto galiojimo dienos (intinai) draudikė nebuvo gavusi naudos gavėjos raštiško reikalavimo mokėti. Ieškovė (naudos gavėja) turėjo pareigą informuoti atsakovę apie įvykusį draudžiamąjį įvykį per tris darbo dienas (Taisyklių 8.1.1 punktą), tačiau šios pareigos neįvykdė, iki 2019 m. rugsėjo 2 d. į atsakovę su pretenzija nesikreipė. Kolegijos vertinimu, ieškovės neveikimo priežastys nėra pateisinamos, todėl būtent jai tenka neigiamos tokio pasyvaus elgesio pasekmės (ieškovė prarado teisę į draudimo išmoką).
12. Kolegija pažymėjo, kad Draudimo sutartis sudaryta trečiojo asmens – ieškovės – naudai. Draudimo raštas buvo adresuotas būtent jai. Šiame rašte aiškiai išdėstytos esminės laidavimo draudimo sąlygos, įskaitant ir konkrečiu terminu apibrėžtą draudimo galiojimo laikotarpį. Draudimo rašte pažymėta, kad jis sudarytas pagal Draudimo taisykles, jos ir Draudimo liudijimas yra neatsiejamos šio rašto dalys. Taigi visos Draudimo taisyklių nuostatos yra taikomos ir ieškovei, kaip naudos gavėjai, norinčiai įgyvendinti teisę į draudimo išmoką. Laidavimo draudimas buvo suteiktas rangovės prievolių pagal Rangos sutartį (grąžinti nepanaudotą avansą) įvykdymui užtikrinti, ieškovė buvo suinteresuota gauti draudimo išmoką, todėl jai buvo arba turėjo būti žinomos tokios draudimo išmokos gavimo sąlygos ir tvarka. Teisę į draudimo išmoką ieškovė turėjo įgyvendinti laikydamasi Draudimo taisyklėse ir Draudimo rašte nurodytų draudimo apsaugos taikymo sąlygų.
13. Kolegija nurodė, kad šioje byloje nesprendžiamas klausimas dėl pavėluoto pranešimo apie draudžiamąjį įvykį galimų pasekmių, kai toks pavėluotas pranešimas pateiktas draudimo galiojimo laikotarpiu. Ieškovė apie draudžiamąjį įvykį atsakovei pranešė praėjus daugiau kaip mėnesiui nuo draudimo galiojimo laikotarpio pabaigos, t. y. jau nebegaliojant išduotam Draudimo liudijimui.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

14. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 25 d. nutartį ir grąžinti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 14.1. Teismai, teisiškai neatribodami nedraudžiamųjų įvykių nuo draudimo sutarties sąlygų, kurias pažeidus draudikas gali atsisakyti mokėti draudimo išmoką, netinkamai aiškino ir taikė [CK 6.987, 6.1012 straipsnius](#), Draudimo įstatymo 2, 98 straipsnių nuostatas, nukrypno nuo kasacinio teismo praktikos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-461-378/2017](#)). Teismai pripažino, kad draudimo sutarties galiojimo laikotarpiu įvyko draudžiamasis įvykis – rangovė panaudojo ieškovės jai pervestą avansą ne pagal paskirtį, tačiau nusprendė, kad ieškovė prarado teisę į draudimo išmoką, nes iki draudimo laikotarpio pabaigos nesikreipė į atsakovę dėl draudimo išmokos. Pagal teisinį reguliavimą atsakovė neturėjo pagrindo *ab initio* (iš anksto) atsisakyti mokėti ieškovei draudimo išmoką. Turėjo būti vertinamos tokiam sprendimui priimti reikšmingos aplinkybės, nes draudikė turėjo tik sąlyginę teisę atsisakyti mokėti draudimo išmoką. Teismai nepagrįstai nevertino, ar ieškovės padaryti draudimo sąlygų pažeidimai, pretenziją draudikei pateikus vėliau, nei jose nustatyta, galėjo lemti atsakovės pareigos mokėti draudimo išmoką išnykimą.
 - 14.2. Teismai, teisiškai neatribodami teisės į draudimo išmoką ir jos įgyvendinimo tvarkos bei konstatuodami, kad pretenziją dėl draudimo išmokos ieškovė būtinai turėjo pateikti draudimo laikotarpiu, netinkamai aiškino ir taikė Draudimo įstatymo 2 straipsnio 10, 21, 33 dalių nuostatas, nukrypno nuo kasacinio teismo praktikos. Draudimo laikotarpio paskirtis yra apibrėžti laiko tarpą, per kurį įvykęs juridinis faktas bus pripažintas draudžiamuoju įvykiu. Draudimo laikotarpis neapima ir pretenzijos (prašymo, pranešimo) pateikimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-143-313/2016](#)).
 - 14.3. Teismai neturėjo pagrindo suabsoliutinti Draudimo rašte pateiktą formuluotę ir paneigti ieškovės teisę į draudimo išmoką. Pagal laidavimo draudimo sutartį naudos gavėjas nėra sutarties šalis, draudiko išduoti laidavimo raštai – tai vienašaliai sandoriai (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. liepos 4 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-320/2008](#)). Šiuo atveju Draudimo sutartį sudarė atsakovė ir rangovė. Draudimo raštas nebuvo derinamas su ieškove. Draudimo liudijime buvo nurodytas tik draudimo laikotarpis. Sąlygos, kad draudimo laikotarpiu ne tik turės įvykti draudžiamasis įvykis, bet ir draudikei turės būti pateikta naudos gavėjos pretenzija, jame nebuvo. Taip pat nebuvo pažymėta, kad draudimo laikotarpio pabaiga yra naikinamasis terminas naudos gavėjai kreiptis dėl draudimo išmokos ir kad suėjus šiam terminui naudos gavėjos teisė į draudimo išmoką savaime ir besąlygiškai išnyks. Draudimo raštu atsakovė negalėjo pabloginti naudos gavėjos teisinės padėties, lyginant su Draudimo liudijimu, ir vienašališkai atsisakyti vykdyti ar keisti Draudimo sutarties

sąlygas draudėjos ir (ar) naudos gavėjos nenaudai.

- 14.4. Byla, panaikinus skundžiamą nutartį, turi būti grąžinta iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, nes teismai nevertino teisškai reikšmingų aplinkybių pagal [CK 6.1012 straipsnį](#). Draudimo įstatymo 98 straipsnį (neanalizavo, ar draudikė patyrė nuostolių dėl nežymiai vėlesnio pranešimo apie draudžiamąjį įvykį, ar tai apsunkino mokėtinos išmokos dydžio, draudžiamąjo įvykio aplinkybių nustatymą, kt.). Draudikams neturi būti leidžiama remtis pareigos pranešti apie draudžiamąjį įvykį termino, nustatyto draudimo liudijime, pažeidimu kaip sąlyga apskritai nemokėti draudimo išmokos (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-569/2013).
15. Atsakovė atsilepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, skundžiamą nutartį palikti nepakeistą. Atsilepime nurodomi šie argumentai:
- 15.1. Vadovaujantis Draudimo taisyklių specialiųjų sąlygų 11.4 punktu, atsakovė nemoka draudimo išmokos, jei pretenzija jai buvo pateikta pasibaigus Draudimo sutarties galiojimo terminui. Tokia pat taisyklė įtvirtinta ir individualias sąlygas nustatančiame Draudimo rašte. Būtent šiuo pagrindu atsakovė nemokėjo draudimo išmokos.
- 15.2. Draudimo įstatymo 98 straipsnio, [CK 6.1012 straipsnio](#) nuostatos šiuo atveju nereikšmingos, nes atsakovė draudimo išmokos neatsisakė mokėti tuo pagrindu, jog buvo pažeista Draudimo sutartis. Pretenzijos nepateikimas iki Draudimo rašto pabaigos nėra sutarties pažeidimas, o vertintinas kaip savarankiškas draudikės sutartinės atsakomybės pasibaigimo pagrindas. Todėl neaktualūs ir kasaciniame skunde ieškovės nurodyti kasacinio teismo išaiškinimai dėl nedraudžiamųjų atvejų atskyrimo nuo draudimo sutarties pažeidimų.
- 15.3. Kasacinio teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-143-313/2016](#) pateikti išaiškinimai, jog pretenziją galima pareikšti praėjus ir 5 metams, netaikytini, nes skiriasi bylų faktinės aplinkybės.
- 15.4. Laidavimo draudimas, kaip finansinių rizikų draudimas, pasižymi specifiskumu. Pretenzijos pareikšimo terminas yra itin svarbi laidavimo draudimo sąlyga vertinant riziką, nes praėjus laikui gali išaugti draudėjo nemokumo rizika, dėl ko draudikas prarastų galimybę atgauti draudimo išmoką regreso tvarka. Sutartys sudaromos tik su finansškai pajėgiais draudėjais. Draudimo bendrovės negalėtų atlikti savo esminės funkcijos – įvertinti draudimo rizikos, jei nežinotų, kiek ir kokių pretenzijų, už kokį laikotarpį bei pagal kokį laidavimo raštą gali sulaukti. Išmokėjusi išmoką, esant pasibaigusiam Draudimo rašto laikotarpiui, atsakovė prarastų teisę į regresinio reikalavimo pagrįstumą, o draudėja galėtų pagrįstai atsikirsti, kad draudimo išmoka išmokėta pažeidžiant Draudimo rašto sąlygas.
- 15.5. Ieškovė, kaip naudos gavėja, Draudimo raštą priėmė kaip tinkamą, pastabų nepateikė. Šiame rašte nustatytos esminės išmokos mokėjimo sąlygos, kurios nėra nurodytos Draudimo polise. Taigi [CK 6.193 straipsnio](#) nuostatos netaikomos, nes Draudimo raštas yra specialus kitų sudedamųjų laidavimo draudimo sutarties dalių (Draudimo taisyklių, Draudimo sutarties, Draudimo poliso) atžvilgiu. Kiekvienoje iš jų nustatytos atitinkamos sąlygos.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl laidavimo draudimo sutarties esmės

16. Draudimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šis įstatymas, be kita ko, reglamentuoja draudimo ir perdraudimo veiklą, draudimo sutarties šalių ikisutartinių santykių, draudimo sutarties sąlygų, santykių, atsirandančių iš draudimo sutarties ir susijusių su ja, ypatumus ir kitus šiame įstatyme nurodytus santykius. Draudimo įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad draudimo šakos yra gyvybės ir ne gyvybės draudimas, o pagal minėto straipsnio 3 dalies 15 punktą ne gyvybės draudimo šakai priskiriamas laidavimo draudimas.
17. Kasacinis teismas, aiškindamas minėtą įstatymo normą, yra nurodęs, kad vienas iš Draudimo įstatyme nustatytų ir įprastinėje komercinėje praktikoje tam tikrose verslo srityse plačiai naudojamų prievolių užtikrinimo būdų yra laidavimo draudimas. Laidavimo draudimo sutartis turėtų būti suprantama kaip sutartis, pagal kurią draudikas už draudimo sutartyje nustatytą draudimo įmoką (premiją) įsipareigoja naudos gavėjui (draudėjo kreditoriui pagal draudimu užtikrintą prievolę) sumokėti įstatymo ar draudimo sutarties nustatyto dydžio draudimo išmoką, apskaičiuotą įstatymų ar draudimo sutarties nustatyta tvarka, jeigu draudėjas savo kreditoriui neįvykdo visos ar dalies prievolės ir dėl to kreditorius patiria nuostolių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2008).
18. Taigi pagal kasacinio teismo praktiką šios kategorijos bylose laidavimo draudimo teisiniai santykiai suprantami kaip draudimo, bet ne kaip laidavimo teisiniai santykiai, atsirandantys draudimo, bet ne laidavimo sutarties pagrindu. ???

Dėl draudiko teisės atsisakyti mokėti draudimo išmoką praleidus terminą reikalavimui pareikšti

19. Pagal Draudimo įstatymo 2 straipsnio 33 dalį draudžiamasis įvykis yra draudimo sutartyje nurodytas atsitikimas, kuriam įvykus draudikas privalo mokėti draudimo išmoką. Pagal Draudimo įstatymo 21 straipsnio 21 dalį draudimo laikotarpis yra laiko tarpas nuo draudimo apsaugos pradžios iki pabaigos, kuris nebūtinai sutampa su draudimo sutarties terminu. Kitaip sakant, tai yra laiko tarpas, kurio metu įvykęs juridinis faktas bus pripažintas draudžiamuoju įvykiu, jeigu atitiks šalių draudimo sutartyje nurodytus draudžiamąjo įvykio požymius.
20. [CK 6.1012](#) straipsnyje nustatyta, kad draudėjas, sužinojęs apie draudžiamąjį įvykį, privalo pranešti apie tai draudikui ar jo atstovui per sutartyje nustatytą terminą ir sutartyje nustatytu būdu. Tokią pareigą turi ir naudos gavėjas, jeigu jis žino apie jo naudai sudarytą draudimo sutartį ir ketina pasinaudoti savo teise į draudimo išmoką. Jeigu draudėjas (naudos gavėjas) neįvykdo šios savo pareigos, draudikas turi teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką arba ją sumažinti, atsižvelgdamas į tai, ar draudėjas savo pareigos neįvykdė tyčia ar dėl neatsargumo, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad nepranešimas apie draudžiamąjį įvykį neturi įtakos draudiko pareigai išmokėti draudimo išmoką ([CK 6.1012](#) straipsnio 2 dalis).
21. Pagal Draudimo įstatymo 98 straipsnio 7 dalį draudikas privalo įrodyti aplinkybes, atleidžiančias jį nuo draudimo išmokos mokėjimo ar

suteikiančias teisę sumažinti draudimo išmoką, o pagal minėto straipsnio 8 dalį draudikas, atsisakydamas mokėti arba sumažindamas draudimo išmoką dėl to, kad draudėjas pažeidė draudimo sutarties sąlygas, privalo atsižvelgti į draudėjo kaltę, draudimo sutarties sąlygų pažeidimo sunkumą, jo priežastinį ryšį su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydį.

22. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad teisine prasme draudžiamasis įvykis yra juridinis faktas, t. y. realaus gyvenimo reiškinys, su kuriuo įstatymas sieja teisinius padarinius, konkrečiai – draudiko pareigą išmokėti draudimo išmoką. Sutartyje nustatyti draudžiamieji ir nedraudžiamieji įvykiai apibrėžia draudiko prisiimanos rizikos mastą, draudimo sutarties apimtį ir ribas. Nedraudžiamuoju įvykiu laikytinas atsitikimas, kai įvyksta į draudimo rizikos apibrėžtį patenkantis įvykis, tačiau šalys yra susitarusios, kad dėl konkrečių aplinkybių ir savitų aiškiai draudimo sutartyje nustatytų sąlygų šis įvykis nelemia draudiko pareigos išmokėti draudimo išmoką. Dėl skirtingų sukeliamų teisinių padarinių nedraudžiamuosius įvykius reikia atriboti nuo draudimo sutarties sąlygų, kurias pažeidus draudikas gali atsisakyti mokėti draudimo išmoką. Tokios sąlygos yra susijusios su draudimo sutarties vykdymu, sutarties sąlygų laikymusi. Nedraudžiamieji įvykiai pašalina draudiko pareigą mokėti draudimo išmoką *ab initio* (iš anksto), o sąlygų, kurių nevykdymas leidžia draudikui nemokėti draudimo išmokos, buvimas įpareigoja draudiką arba ginčą sprendžiantį teismą vertinti draudėjo kaltę, draudimo sutarties pažeidimo sunkumą, jo priežastinį ryšį su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydį (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-461-378/2017 22 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
23. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad dėl termino pranešti draudikui apie draudžiamąjį įvykį pažeidimo galimi tokie padariniai: atsisakymas išmokėti draudimo išmoką, jos sumažinimas, taip pat gali likti prievolė išmokėti draudimo išmoką tais atvejais, kai įrodoma, kad apie draudžiamąjį įvykį draudikas sužinojo laiku arba kai nepranešimas apie draudžiamąjį įvykį neturi įtakos draudiko pareigai išmokėti draudimo išmoką. Nurodytos draudėjo pareigos nevykdymas savaime nelemia pagrindo atsisakyti draudikui išmokėti draudimo išmoką draudėjui. Šio draudimo sutarties pažeidimo padarinių rūšį lemia nurodytose teisės normose ir šalių sudarytoje draudimo sutartyje nustatyti faktai. Dėl to nustčius tokį draudimo sutarties pažeidimą, t. y. draudėjui laiku nepranešus apie draudžiamąjį įvykį draudikui, svarbu nustatyti: ar draudėjas šį pažeidimą padarė tyčia, ar dėl neatsargumo (draudėjo kaltė); draudimo sutarties sąlygų pažeidimo sunkumą, jo priežastinį ryšį su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydį. Tais atvejais, kai nustatoma, kad draudėjas tyčia, siekdamas sąmoningai suklaidinti draudiką apie žalos dydį ir pasunkinti jo pareigą nustatyti draudžiamąjo įvykio aplinkybes, sudaryti kliūtis imtis priemonių žalai sumažinti, nepraneša apie draudžiamąjį įvykį, draudimo išmoka neturėtų būti mokama. Tačiau tais atvejais, kai draudėjas apie draudžiamąjį įvykį nepraneša dėl neatsargumo, draudimo išmoka galėtų būti mažinama ta dalimi, kuria padidėjo draudžiamąjo įvykio nulemta žala, ir tik tada, kai draudikas įrodo, kad laiku sužinojęs apie draudžiamąjį įvykį būtų ėmęsis priemonių, kurios būtų padėjusios išvengti žalos padidėjimo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 13 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-569/2013 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).
24. Teisėjų kolegija pažymi, kad [CK](#) ir Draudimo įstatymas iš esmės nedraudžia laidavimo draudimo sutarties šalims susitarti, jog, suėjus tam tikram šalių suderintam protingam terminui, pasibaigus draudiko pareiga mokėti draudimo išmoką *ab initio*, nevertinant tokio termino praleidimo priežasčių. Tačiau tokiu atveju sąlyga per tam tikrą laiką pareikšti reikalavimą draudikui turi būti aiškiai šalių susitarimu išreikšta kaip būtinoji sąlyga įvykį pripažinti draudžiamuoju, t. y. pasibaigus šiam terminui nebebus pagrindo konstatuoti esant draudžiamąjį įvykį. Tačiau pažymėtina, kad šis terminas turi būti protingas ir negali sutapti su paskutine draudimo laikotarpio diena, nes būtų paneigta laidavimo draudimo sutarties esmė ir naudos gavėjo teisė į draudimo išmoką dėl įvykio, kuris yra draudžiamasis ir įvyko draudimo laikotarpio metu. Priešingu atveju, draudžiamajam įvykiui įvykus paskutinę draudimo laikotarpio dieną, iš draudėjo (naudos gavėjo) būtų atimta galimybė pareikšti reikalavimą draudikui per protingą terminą.
25. Nagrinėjamoje byloje teismai nustatė, kad Draudimo taisyklių specialiųjų sąlygų 4.1 punkte įtvirtinta, jog draudžiamasis įvykis – naudos gavėjo pareikšta pretenzija dėl nuostolių, kuriuos jis patyrė dėl draudėjo prievolių neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo. Draudžiamuoju įvykiu pagal avansiniam apmokėjimui išduotą draudimo liudijimą (polisą) ir prie draudimo liudijimo (poliso) išduodamą įsipareigojimų dokumentą laikomas įvykis, jeigu draudėjas naudos gavėjo suteiktą jam avansą panaudoja ne pagal pasirašytą sutartį (4.4 punktas). Draudimo taisyklių 11.4 punkte nustatyta, kad draudimo išmoka nemokama, jei pretenzija draudikui buvo pateikta pasibaigus draudimo sutarties galiojimo terminui. Teismai, įvertinę minėtus duomenis, nenustatė, kad šalys būtų susitarusios dėl draudžiamąjo įvykio apibrėžties, apimančios būtinumą pareikšti reikalavimą draudikui per tam tikrą terminą, kaip draudžiamąjo įvykio požymio.
26. Priešingai, apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad įvyko draudžiamasis įvykis, kaip jis yra apibrėžtas draudimo dokumentuose, – draudėja (rangovė) ne pagal Rangos sutartį panaudojo naudos gavėjos suteiktą jai avansą. Šis draudžiamasis įvykis atsitiko draudimo sutarties galiojimo laikotarpiu, t. y. iki joje nustatytos draudimo laikotarpio pabaigos – 2019 m. rugsėjo 2 d. Tačiau bylą nagrinėję teismai netenkino ieškovės reikalavimo dėl draudimo išmokos priteisimo, remdamiesi ta aplinkybe, kad ieškovė, įvykus draudžiamajam įvykiui, jai atsiradusios teisės į draudimo išmokos gavimą laiku neįgyvendino ir draudimo galiojimo laikotarpiu nesikreipė dėl to į atsakovę, todėl tokią teisę prarado. Teisėjų kolegija pažymi, kad šiuo atveju teismai turėjo vadovautis kasacinio teismo išaiškinimais, pateiktais civilinėje byloje [Nr. 3K-3-569/2013](#) (žr. šios nutarties 23 punktą). Toje byloje buvo sprendžiama dėl naudos gavėjo pareigos pranešti draudikui apie įvykusį draudžiamąjį įvykį pažeidimo padarinių. Draudikas įrodinėjo, kad turi teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką, nes nei draudėjas, nei apdraustasis per sutartyje nustatytą terminą nepateikė dokumentų, patvirtinančių apdraustojo teisę į draudimo išmokos išmokėjimą. Kasacinis teismas, remdamasis [CK 6.1012 straipsniu](#) nuostatomis, išaiškino, kokie padariniai galimi praleidus terminą pranešti draudikui apie draudžiamąjį įvykį. Teisėjų kolegija nurodo, kad paprastai pranešimas apie draudžiamąjį įvykį būna ankstesnis už pretenzijos draudikui dėl draudimo išmokos išmokėjimo pateikimą arba šie du veiksmai gali sutapti. Be to, šių abiejų veiksmų tikslas yra informuoti draudiką apie tai, kad įvyko draudžiamasis įvykis ir kad draudikui kyla ar gali kilti pareiga mokėti draudimo išmoką. Todėl termino tiek pranešti draudikui apie draudžiamąjį įvykį, tiek pateikti jam pretenziją praleidimo atveju taikytini tie patys padariniai.
27. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai, pripažinę įvykį draudžiamuoju, nepagrįstai, nukrypdami nuo kasacinio teismo formuojamos teismų praktikos (žr. šios nutarties 22–23 punktus) ir netinkamai aiškindami [CK 6.1012 straipsnio](#) 2 dalį, Draudimo įstatymo 98 straipsnio 8 dalį, visiškai netyrė ir nevertino šios nutarties 22–23 punktuose nurodytų teisiskai reikšmingų aplinkybių dėl draudikės teisės mažinti draudimo išmoką ieškovei arba iš viso jos nemokėti. Dėl šio teismų padaryto pažeidimo galėjo būti neteisingai išspręsta byla, todėl apeliacinės instancijos teismo nutartis naikintina, o byla perduotina iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciniam teismui ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktas).

28. Kiti ieškovės kasacinio skundo argumentai nėra reikšmingi bylai kasaciniame teisme teisingai išnagrinėti, teismų praktikai formuoti ar jai vienodinti, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

29. Kasaciniam teismui perdavus bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui ([CPK 93 straipsnis](#)).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 25 d. nutartį panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciniam teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Alė Bukaviniene

Andžej Maciejewski

Dalia Vasariene